

Kwestjonariusz

o sprawie badania środowiska.

Nazwa miejscowości: Procisne. Powiat: Lesko.

1. Badania wstępne.

Ogólną ilość mieszkańców w wieś 670^u stanowią Polacy, Rusini i Żydzi.

Ludność tutejszej miejscowości nazywa siebie Rusinami.

2. Zagadnienia antropologiczne.

Ludność przeważnie wrostu średniego o proporcjonalnej budowie ciała, głowa okrągła, czoło płaskie i niskie, włosy i oczy ciemne, nos perkaty.

W innych twarz podługna, czoło wysokie, włosy ciemno i jasno matyn., oczy niebieskie lub siwe, nos prosty.

3. Zagadnienia topograficzne.

Polaków wym-katol. jest 20

Rusinów prek-kat. 635

Żydów wyznania mojż. 15

ziemia przeważnie gliniasta - mało urodzajna.

Wszystkie góry pokrywane lasy w których przeważają świerki, buki, leszczyna, gdzie nigdzie znajduje się jodła. W lesie znajdują się także takie polany lesne, pokryte pasmistą trawą na której wypasają wety i owce a także kossą na siano.

W lasach tutejszych żyją: rąjce, jelenie, sarny, driki, lisy, wiewiórki, kuny. Łasice.

Wyrary wyrwane przez lud na okresteniu gór i pastwisk:
Borowka, Babyn Prypirok, Krubynere, Glan-
eiska, Sucha, Karok, Pasiky.

Nad brzegami rzek rosna: olchy, wiewby,
i wiklina. Przy drogach: wiewby, orłaki / trępsca /

4. Zagadnienia językowe.

Ludności włada językiem polskim i ruskim.

W języku ruskim dają się zauważyć wpływy
języka polskiego: Temkowskiego.

Między wyrarami znajdują cemi się
w cytance Temkowskiej a miejscowym
językiem ludności zachodni: tylko ta
różnica, że w cytance wyrary rakoniczne
na „t” w miejscowym języku kończą się
na „n”. np. chodyt - chodyw, promoryt -
promaryw. Nie wyrażają wyrarów „tem” i „sto”
tylko „chyba” i „szero”.

5. Kultura materialna.

Głównym sposobem zdobywania żywności
i surowców jest uprawa pola i hodowla bydła.
Ze zwierząt domowych hodują: krowy, konie,
woły, owce, świnie, króliki.

Z ptaków domowych tylko kuny.

Ścieżki pod zboria uprawiają w ten sposób,
że najpierw obroniakiem, następnie ora,

sieją i bronują. Niemiecki sadza ca-
 ptugiem, skiby sieką motykami i okopują.
 Za kłoci uprawiają tu: ryto, ovis, jęczmień.
 i jaryn: niemiecki, kapusta, buraki, brukiew.
 bob a owoce tego rajmują się uprawy lnu: konopi.
 Narzędzia rolnicze używane tutaj są następujące:
 ptug, bron, motyka, topota, widły, grabie,
 cep, sierkarnia, kosa, sierp.

Produkty roślinne jak jaryny przechowują
 w piwnicach i piórnach. Za kłoci Trzymają
 w komorach w te. sąsiadkach, które przewietrzają
 dla ochrony zboża od rośnięcia.

Wszystkie produkty roślinne konserwują.

Potravy sporządzone przez tutejszą ludność
 są w ciągu roku jednakoze.

Potravy spożywane przez ludność: niemiecki,
 kapusta, ruska kartoflana, baran,
 kisielnica, czer, orczyk, bulanyk, krupy
 owsiane i jęczmień i chleb.

Mieszkańcy trudnią się myślistwem dla
 własnego użytku ciemną, koto drzewem,
 stolarstwem, bednarstwem. Nie widzą skał
 jest rozwinięty przemysł tkacki.

Strój męski: koszula, spodnie, pas, tejbyra,
 tejbyk, kurtka, koric, na głowę czapka, kapok.

Strój żeński taki sam. tylko więcej strojny.

Strój kobiety: koszula wyszyta, spodnie

kapaska, ter wysyrebna, tejbyera, lub porost
sivak, kavuszkai ber rękawic i korzychy
z rękawami. Na sryi korale, na głowie
chustka wnetniana czerwona lub biała
na zimę, a na lato płócienne w kwiaty.
Na nogi ubierają tak męczyźni jak i kobi-
ty w dwie poprzednie chodulaki a w święta
buciki lub buty.

Kazrody budują w kształcie prostokąta.
Gdy są niskie o małych skienkach, nie
nie ozdobiłone. W irbie znajdują się ławy
pod ścianami, ławki i protycia na naczynie
w kacie, rątyrnik, pod oknem przy ławie stoł.

Podróżni naczynia: miski, garnki, gar-
nurki, dębaki, malutka, tytki, koriki.

Czystości w chatach: Głównym kryterium są
przeróżne w wielkiej nieczystości. Głównie
ber podłog. Do czystości ciała nie przy-
wiązują zbyt wielkiej wagi. Zmywają nie-
długo twarz i ręce, a kąpie się tylko
w lecie na ręce. Bieliznę prują
w tęgę i pralnikami przeważają w ręce.

Mydła nie używają, ani do mycia, ani do prania.
Narzędzia ludowe są największych są w tutejszym środowisku.

styr, kalin, mewa, wucher, buderka,
pidkuszka, babyć, kabau, psotruk, jelic, bielunka.
Byby łowis na rydki, sieci, przewłoki, kwirki, mudy.

Wzry i kaphirek przydrożnych niema.

6. Kultura ducha.

Wierzenia i strachy i duchy:

- a) Wierzą, iż z umarłego wychodzi pies, który po nocach przechodzi ludzkom drogę, a jeśli kawce nad mostem i wodzie. - Dusza zmarłego tak długo się błąka po świecie dopuki pies nie znajdzie mostu.
- b) Jak umrze ciotek, którego dusza przemna, to po jego śmierci powstają burze.
- c) Ciotek, który za życia mówił durio w duchach lub je wyotywał, to po śmierci do piekła błąka się po nocach i strony tak długo, aż rabię mu ręk z brony do stopy.
- d) Gdy dziecko umrze to kawce na cmentarzu żyją się dwa psy, biały i czerwony i biją się o duszę tego dziecka. Pies biały to duch dobry a czerwony to zły.
- e) Gdy dziecko umrze bez chrztu, to chodzi po chatach i prosi o chrzest tak długo, dopuki ktoś nie pokropi go święconą wodą.
- f) Zmarłemu dają pieniądze do trumny, by dusza mogła się szybko odbić i dostać do nieba.

Zabobny: Jeżeli ktoś odmorze jętmuiny podrażnieniu przy rebrakowi, to ten krowom odbiera mleko a w polu nasieje myszy, by

nimczyły rasierę.

Gdy jeden drugiemu poręca czy daro-
wuje coś ze swoich honorów, to reklama te-
mery, by biorący nie rebrat mu szersia
i porodzenia w postpodostwie.

Kiedy postpodymi chce się dowiedzieć, kto
jej odebrał mleko, kupuje nowy parnek,
sitko i szpilki. Wpina szpilki do sitka
sitko renura w nowym parniku i gotuje.
Gotujące się szpilki kładzie w szufladę, i ona
przychodzi do chaty, by odwołać pracę.

Ludność mało pracowita. Wykonują
praktyki religijne tylko więcej z ciekawości.
Mdrzy w odpustach bierze liście, jedzą
nie w kościołach czy cerkwiach, na medytacji
lecz przy kawałkach i różnych porządkach
wzrostanych ryżem na odpustach spędza czas.
Medytacja odmawia nie przez lud:

+ W morze, w morze na bitym kamieniu
rotota cerkwi, a w tej cerkwi rototy
przebieg, a na tym przebiegu rotota
terka, a na tej Terce sam nasz
Gospod widzący. Głównie
skłony, oczy przysmury, rucenki
kłony. Przejaw k nemu swiątyj
Petro i swiątyj Pawło. Swiątyj Pawło kwa-
ryt. Gal my Tia Gospody. Cicho widzą.

przywiej: Mene kiedy były, na krzyż wpry-
 nęły, krwó z mene puszczaly. Ze tote kró-
 konuta tam cerkó postanuta. Ysrietyj
 Petre, ysrietyj Pawle ne rietijte mene,
 wózmij x prawu ruku kototu psatyciu, x lio-
 wu kototyj chwereruk. Ydy wproródyj
 ludiom, ie chto toj pacior widmoryt
 x piatnyciu do pisnyci, x subotu do
 schid soncia, a x nedilu do Głubi by Boj
 nauki duchownoj, tomu carstwo wtwore-
 ne a pekto ramkenene wo wki wkró. Amin.
 • Bore lihaju x Tobaju dobre misce pidi-
 mnoju, x totyj chwererek na dimnoju.
 • W horodi Olywium tam Preswiate dawa
 rasnuta. Prjzrow do neji Isus Chrystos,
 syn jji mytyj x wese do Neji do matki
 swojeji: Matko moja Prenajswiatijse
 ne wlekej sie wsteri. Synu mój
 mytyj, bezom rasnuta ates' nie
 sbudyw. Prjznyw mi sie sou strannyi.
 Na hori Głotofli twoji ruci paimaty,
 twoji nozi pwenajswiatijseki hwdriamy
 przybywaty, twoje biki pwenajswiatijseki ko-
 pfem przybyty. Z twojo boku pwenajswiatijseki
 wyjta kró i woda. Matko moja
 Prenajswiatijse to jest istna prawda.
 Chłoby mił totu motytwu przy sobi

nosyty narwad by w zytiu maro.
 W wodzi by ne utopysia, w ohny by ne
 zhovir, a jak bude umyramu budu
 nad jeho dusker stojaty. Budu jeho
 dusy do carstva braty. Amin.

Medycyna i veterynarja ludova:

Kiedy zachoruje ktos a se dra, ie
 choroba mogla powstać z czariv.
 wtedy udaja sie do znachoriv by ten
 zaklet chorobe i dat svjatego ricla
 z ktorego sklad vchodzy pravi vystrkie
 gatunki znanych rivt leernerych:
 bretki, macieranka, porionki, centrya
 myta friston. Wvystkie pravi cho-
 roby leery spivytusem, ktory stosuje
 tak rovnostunie jak i rovnostunie.
 Jako svodka leernery vsherera na
 gardto mvaigje naftę, ktory pije i popiot.
 To lekarva udaję sie tylko wtedy kiedy
 nikat jiv ne chce leery i ne ni pomaga.
 Chove bydo rovnier leery svodkaami
 domovymi.

Piesni veselne:

Dropi koničko zropi

Bunča vinocko skopi

Ukicemu vinok dudu

Mig zopitorky nudu

ukicemo gobubaru

Zoromom zakraparu

Zoromom zozomokaru

Ne namo mologoi ky.

У лерси в полонині три громи загрелим
 як загрелим так задудило
 в селі Протисині гриби дожджні збили
 гриби дожджні збили мушкетки сполохили
 мушкетки сполохили барвінок примули
 загадали старостойко ним з рога білка біли
 помішат го свашейка на два малярі біли.
 нам два малярі біли купим бінок білий
 купим бінок білий во слові будиваний
 во слові будиваний в окоці конюваній
 в окоці конюваній в Протисині дереваний.
 А я мушкетку роботами
 боледу по леду
 ми солодша фівчійка
 віт мушкетку від леду.
 Та кама говорила
 ліщина зовла
 та макала фівчійка
 яка віддавала
 Шиданячем фівчійко
 в перший поперілок
 як ти здоймуть із солову
 зелений барвінок.
 Вальний жеи вальний як пташечка полний
 сиду не конюка нажда на вейку.
 ой померла фівчійка лагна
 по ній си мила хушечка рдвобна.

Kanee emape namu neni monogamy
 upubudu ni mi? sunuŋky sorarky go gany
 uprebeŋy mu non ~~amanyo~~ sorarky z barama
 maen enŋy karo amona bmuoch crezamu.

7. Kultura społeczeństwa.

Kultura społeczeństwa ludności tutejszej jest
 na niskim poziomie. Chłopi jeden
 drugiemu nie nie pomagają.

Na porządek moralności religijnej objawia się
 tenże poziom na niebożniactwa: modlą
 się, ale faktycznie wierzą się katedrę
 tak w polu jak i w domach.

Moralność matrymonialna stoi nisko.

Pracownicy katedry, które nie wyjdzie
 z ramienia dziecka i nie uważa to
 za coś złego.

W starożytności niema równości nie dla
 sprawy oświatowej, jednakże niektórzy pomagają
 się do oświaty i dzieci swoje chętnie
 posyłać do szkoły.

Potrzeba tu jak najwięcej kultury obywatelskiej,
 którą lud nie chętnie przyjmuje i lepiej
 jestro nie wierzy.

W Prociśnem, dnia 28. maja 1936

Hubomira Lembratošica

naucz. hist.

11

ciąg dalszy kwestionariusza
w sprawie badania środowiska.

Nazwa miejscowości: Procisne.

- 1.) Żadnych rabytków sztuki malarzkiej, architektury w tutejszej miejscowości nie ma.
- 2.) Bogactw mineralnych też nie ma.
- 3-5.) Na terenie tutejszej miejscowości nie istnieje żadna z wymienionych organizacji społeczno-owsietowych, kulturalnych i gospodarczych.
- 6.) Cytelnictwo ludności bardzo małe.
Przeważa ilość mieszkańców to analfabeci.
Jedynie wśród młodzieży męskiej do lat 20-tu, która na kursie wieczorowym nabyła umiark. czytania, zainteresowanie cytelnictwem jest większe. 6-ciu z nich prenumeruje gazetę. Nowe Selo.
Bibliotek ani cytelni nie ma.
- 7.) Stan dróg: Droga prowadząca przez wieś jest raczej podobna do drogi polowej a nie wiejskiej.
Nieregularnie na wiosnę i w jesieni błoto pokalana.
Odległość do miasta powiatowego Leska wynosi 58 km.
Połączenie: furą do Ustrzyk Dolnych, stąd koleją do Leska.
Do urzędu pocztowego do Stuposian 4 km.
Odległość od najbliższego kościoła 8 km.
Rozwój miejscowości pod względem turystyczno-urojopowisko-wypoczynkowym daje małe możliwości z powodu braku odpowiednich budynków na pomieszczenie turystów i braku jakiegokolwiek zainteresowania ludności pod tym względem.

Procisne, dnia 18. II. 1939.

Leubratonia Lubomira
nauczycielka